

TÚLLÉPÉS

AZ AQUILA NEGYEDÉVI FOLYÓIRATA

2025/III. AUGUSZTUS 1.

ISTEN ÉS SOKFÉLE ÁLDOZATI LITURGIA

FRAKTÁLOK A DIMENZIÓKBAN

AURELIANUS: A RÓMAI EHNATON?

A SZNOBSÁG KORUNK EGYIK RÁKFENÉJE

12. évfolyam 3.szám
Megjelent: 2025. augusztus 1.

**Az AQUILA katolikus
közösség negyedévi
folyóirata**

**A kizárólagos materiális
gondolkodáson túllépve:
lelkiség, spirituális kultúra
— filozófiai, teológiai,
pszichológiai, szociológiai,
művészeti és egyéb
tudományos
megközelítésben.**

Megjelenési gyakorisága:
Negyedévi folyóirat
A folyóirat régi példányai az
archívumban megtalálhatók.
Nemzetközi azonosítószám:
HU ISSN 2064-7700

Alapítás ideje: 2014. július 1.

Kedves Olvasóink!

Szeretettel köszöntjük Önöket, s reméljük, hogy sok kellemes, gondolkodással töltött időt szerzünk Önöknek, és idővel egyre több olvasónk lesz.

Miért indítottuk el ezt az eleinte negyedévente (majd terveink szerint sűrűbben) megjelenő elektronikus kiadványunkat? Az ok a kiadó AQUILA Közösség lelkeségéből fakad. Mi 38 éve vagyunk katolikus közösség, mely eddig sokféle működési formációt is létrehozott, és fenn is tart. Ami a cikkek tartalmára vonatkoztatott igényünk: újszerű, valós értéket hordozó gondolkodás jellemezze, és csakis a végső igazsághoz közelítő, kereső elképzelés érvényesüljön. A cikkekért nem tudunk fizetni, ahogyan az olvasásuk is ingyenes.

Keressük a spirituálisan is korrekt, univerzális szintet jobban megközelítő, teljes körű tudományos gondolkodást, nyitottságot, bátorságot, hogy minél jobban megismerhessük az embert, a földi létet és az univerzumot.

Célunk az emberi kultúra, a tudományos élet kitágított gondolkodás felé való rehabilitációja. Joseph Ratzinger szavaival élve: **„Senki sem állíthatja azt, hogy ő a szó igazi értelmében „tudja”, hogy Isten nem létezik. De felállíthatja azt a hipotézist, hogy nem létezik, s ebből a tételből próbálhatja megmagyarázni az univerzumot.”** (Krisztusra tekintve) Mi azt látjuk, hogy a jelenlegi tudományos élet megnyilvánulásai szinte csak földies, materiális szempontból próbálják megérteni, megélni a világot. Az így (meg)magyarázott földi világ jelenségei nagyon sok esetben — jelenleg még felmérhetetlenül, vagy be nem vallottan — téves következtetésekre vezethetnek. Pl. a világ keletkezésének módja, oka. Vagy az ember megjelenésének ideje, hogy miből és hogyan alakult ki, más bolygókon, más életek keresése, a kizárólagosan szén alapú gondolkodás is nagy hiba stb.

Az AQUILA feladatának tekinti az emberi felfogás horizontjának a felfoghatóság határáig való tágítását, amit szerintünk folyamatosan feszegetni, nyújtani, bővíteni lehet.

K. Jaspers gondolatai: **Az egzisztenciális embernek mindig úton kell lennie, nem merevedhet meg dogmatikus igazságokban (...) mindig nyitva kell állnia és tanulékonynak kell maradnia, készen arra, hogy megvitassa az ellenkező álláspontot, mindig tudatában annak, hogy a vándorló embernek nincs végleges igazsága.** Nyíri T.: Filozófiatörténet (1983), 14.2.2. feje.,

A TÚLLÉPÉS kiadvány a kedves Olvasóktól az elmélyült olvasást várja. Az AQUILA nyitott minden újat hordozó elmére, elfogadjuk és közöljük a beadott cikkeket, ha a Szerkesztő Bizottságunk jóváhagyja.

Minket Istenen kívül senki sem működtet, és szabadok vagyunk mindenféle földi érdektől, nem fogjuk sem politikai, sem semmiféle más érdekből cenzúrázni a beadott cikkeket. A közlés legfontosabb kritériuma elsősorban az, hogy a fenti szellemben íródott-e a mondandója, megfelel-e ennek a kitágított horizontnak, megfogalmazása és mondandója tekintetében megfelelően igényes-e, hordoz-e logikát, újszerű gondolkodást. Nem számít a szerző vallási és politikai hovatartozása, ha nem támadja az Istenhitünket.

Semmiféle erőltetett, igazi értékeket nem hordozó, plágiumgyanús terméket sem fogadunk el!

Egyéniségek írásai kellenek.

M. Blondel

***Minél többet tud az ember,
minél többje van, minél több ő maga,
annál inkább tudatára ébred annak,
hogy nincs semmije, nem tud semmit,
hogy nem az, amit akar.***

(Nyíri T.: Filozófiatörténet (1983), 15.2.2. fejj., 494. o.)

Tartalom

KEDVES OLVASÓINK!	4
ISTEN ÉS SOKFÉLE ÁLDOZATI LITURGIA	6
Miért vannak a rituálék? Kellenek-e? Hogy látjuk ezt ma a 21. században? Milyen spirituális fejlettségi szintek vannak? Mekkora köztük a valós eltérés Isten szemében? Milyen imát adott nekünk Jézus? Milyen vízió rajzolódik ki a társadalom integritásával kapcsolatban?	
FRAKTÁLOK A DIMENZIÓKBAN.....	12
Képesek vagyunk mikro és makro méreteket helyesen érzékelni? Mi az a fraktál? Mi az a fraktáldimenzió? Hogyan zárhat be egy végtelen hosszú vonal egy véges területet? A fizikai törvényeink lehetnek magasabb szintű világokból fraktálszerűen levetülő, a fentivel önhasonlóságot mutató képződmények?	
AURELIANUS: A RÓMAI EHNATON?	20
Ki volt Aurelianus? Mi köze van Ehnatonhoz? Az általa életrekeltett kultusz tekinthető-e monoteizmusnak? Politikai trükk vagy személyes meggyőződés vezette? Mi az a henoteizmus?	
A SZNOBSÁG KORUNK EGYIK RÁKFENÉJE.....	23
Mi a sznobság? Lelkileg mire utal, ha valaki sznob? Miért lesz valaki sznob? Milyen veszélyei vannak? Le lehet-e valakit erről szoktatni? Hogyan viselkednek a sznobok másokkal?	

Pável Márta

ISTEN ÉS SOKFÉLE ÁLDOZATI LITURGIA

Gyakorló hívőként, ha az ember igyekszik az akadályozó tényezőket – pl. sokféle vallási kitétel... – levetni, kikerülni, akkor eljuthat egy elképzelhetetlen határig, közben ő maga is állandóan változik, ergo ismeretei tovább bővülnek. Ha nyitott szemmel, analitikusan szemlélődik a kereső, akkor meglepve néz vissza olyan jelenségekre, mint pl. a Gangeszben való fürdés rituáléja. Ismert az emberi felfogás, megértés és a liturgikus gyakorlatok sokfélesége, de ha egy óvatlan, „elszállt” pillanatban ez megüti az ember gondolatait, másként nézi, akkor kissé elképed. Hol a hit határa, hol a valóságos Isten igazsága, mi elég egy lénytől és hova jut vele?

Senkit sem akarok hitében, gyakorlatában megbántani, távol áll tőlem, csak a felmérhető fokokat elemzem. Rombolni senki hitét sem szabad, csak a meglévőre építeni.

Legutóbb ez akkor ütött meg, amikor a „Gangesz” filmet néztem Indiáról, hány millió ember hiszi azt, hogy abban a koszos, fertőzött vízben milyen lelki megtisztuláson megy át a hite szerint. Elgondolkodtató és fantasztikus, hogy ennek a szent bemerülésnek, a víz tisztító, lelki erejében milyen elképesztő erővel hisznek. A víz spirituálisan tisztít, még ezt el is hiszem, pl. az „élő vizek forrása” stb. Az ennyire szennyezett Gangesz vizét is megisszák, fürödnek benne, egymástól fél méterre se, több millióan, hát ezt még hívőként sem tudom teljesen hova tenni. A hit ereje hegyeket is mozgathat, mint tudjuk, valahogy megbűvölik a tudatukat, hogy ne kapjanak el semmi bajt, amire pedig nagy esélyük lenne a Gangesz nagyon szennyezett vizében.

Kevésbé veszélyes a mohamedánok Kába kőhöz való zarándoklata, hasonló megtisztulási stb. okokból. Az inkább fárasztó, mint veszélyes, de kell-e ez is az Istennek? Kérte-e ezt Isten? Ha kell/kellene, miért?

Vagy ott voltak anno az állatáldozatok, az emberek feláldozása, és a különböző „égi megvesztegetési” műveletek, Istennel kötött valódi vagy vélt barterüzletek, melyek nehezen koptak ki a hitéletből. Viszont, aki továbbra is gyakorolja ezeket a rituálékat, azok közül sokan átmentek ájtatoskodó, szemforgató hívőbe, mert ez is valamiféle elítélésnek gondolt tett, Merton szerint gipsz-szent... ¹*Szándékai mindig a legnemesebbek, szavai mindig a legépületesebb sablonok, megsemmisítő magától értetődéssel illenek az adott helyzethez, úgyhogy a dialógusnak még a gondolata is torkunkra forr. Valóban, ezek*

¹ T.Merton: A gipsz-szent in: http://www.ppek.hu/konyvek/Thomas_Merton_Elet_es_eletszentseg_1.pdf

az ijesztően „tökéletes” emberek fölébe emelkedtek az embertársaikkal folytatott emberies párbeszéd szükségének, sőt képességének is. Nincs bennük humor, nincs csodálkozás, nincs együttérzés és érdeklődés az emberiség közös ügyei iránt. Ez viszont torzulás, ami biztos nem kívánatos az Istennek.

Összességében nézve a 21. században – azzal együtt, hogy hiszem az Isten erejét, létét, mégis – azt nem hiszem, hogy Istennek olyan primitív megnyilvánulásra lenne szüksége* a hit miatt, mint amiket a Földön cselekednek; hogy a nagyon szennyezett Gangeszben egymást érve fürödjenek az emberek szent rituálé keretében, vagy különböző áldozatokat tegyenek bűneik nevében, pl. állatok leölésével. *(Megjegyzem, nem Istennek van erre szüksége, hanem a vándorló embernek.) Mára meg a gipszszentségre törekszenek, mert az látványos, viszont nem fájdalmas lelki csi-szolódás.

Nem szeretem a túlzó rituálékat, sőt egyre jobban taszítanak, mégsem merem azt mondani, hogy bizonyos rituálék – az emberi psziché miatt is – nem működnek. Azt is elhiszem, hogy sok lúd disznót győz alapon pl. a Gangeszben több millió ember hite az égbe szállva mégis működik. Ha végig nézem

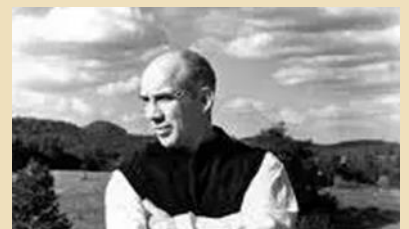
a világ többféle rituális szokását, pl. ahogy füvekkel stb. magukat kábítva táncolnak, különböző fákat, sziklákat, hegyeket, állatokat – pl. tehén, majom, sas, macska stb. – Isten miatt rituálék tárgyává tesznek, akkor az ember elgondolkodik, főleg, ha spirituális, hogy akkor most mi az igazság?

De gondoljuk el, mikor óvodás kisgyerekekünk egy kis fecnire rajzol kis ákombákomot, milyen kedves a szívünknek, eltesszük emlékül... ezt ő rajzolta, mert szeret, gondolt ránk. Nem ilyen ez is? Hogy van ez? Isten szemével ilyen kis kezdő óvodások lehetünk, s megért minket. Ez jön még csak ki belőlünk? A szülő sejti, majd növekszik, és mi jöhet még ki gyermekéből, Isten pedig tudja, mivé lehetne az ember! Micsoda gyengéd szeretet ez felénk, és micsoda szomorúsága, hogy nem hisszük el, nem tesszük meg, hogy spirituálisan a legtöbbet érjük el.

Isten megfoghatatlan, megérthetetlen, anyagtalan abszolútum, hozzá csak közelíteni tudunk, elérni nem, testben biztosan nem! Valószínűleg (?) olyan nagy a szakadék a valódi Isten-megértés és az anyagban lévő, bármilyen fokon álló lények közt, hogy egy kis földi emberi spirituális haladás és a Gangeszben fürdés között a különbség felőlük nézve nem számottevő.

Lehet, hogy számunkra felmérhetetlen magasságban és fejlettségben lévő lények sem érték el az Isten valóságát, ugyanúgy elképednek a meditációs élményeink primitívségén – ami nekünk most csúcshoz számított –, mint mi a gangeszi fürdésen? Ez is elképzelhető. Rettentően sok megértési grádics van, s az Istennek mindenkinek a maga megértési szintjén lévő hódolata, bűnbánata stb. kedves. Isten látja, tudja, ennyi telik a lénytől, több, mintha ölné, de legalább némileg felébredt, megsejti, hogy van felette egy felsőbb Lény, még ha gőze sincs arról, ki az. Isten jó, végtelenül megértő és türelmes, végtelenül rugalmas, megengedi, hogy: jó, ha te ezt így hiszed, akkor neked legyen úgy, ahogy te ezt hiszed, de legyen benne a lelked is. Akik a hit nevében háborúznak egymással, azt nem Isten miatt teszik – nem Ő mondta nekik! –, hanem saját felfogásuk, egójuk rabjai, s ez vezet a gyilkolásokig is. Isten senkit sem akar erőszakkal, fegyverekkel megkapni, nincs rá szüksége, egy pillanat milliomod része is elég lenne a megváltoztatásunkhoz, az elpusztításunkhoz, ha akarná, de a szabad akaratot nem szegi meg. Akkor a földi „képviselők”, „helytartók” miért merik megtenni? Minden vallásnak a békét, a másik megértését és a szeretetet kellene hirdetni, és főként gyakorolni!

Igaz, pl. a Kat. Egyháznak van jó oldala is, ld. Biblia: *„Ti vagytok a világ világossága. Nem lehet elrejtteni a hegyre épült várost. Nem azért gyújtják meg a lámpát, hogy a véka alá tegyék, hanem a lámpatartóra, hogy mindenkinek világítson a házban. Úgy világítson a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jócselekedeteiteket és dicsőítsék mennyei Atyátokat”*². Tehát az embereket ezen a szinten biztatja, világítani, segíteni kell a többi lényt is. Csak ezt mára sajnos a kiüresedett „hívók” sem veszik komolyan, azt hiszik, ez a hierarchiára tartozik csak, pedig ez nem igaz. Ez olyan mintha bérbe adták volna lelki fejlődésüket. ³*Ezért nincs bátorságunk, vagy erőnk egész mélységében megfelelni hivatásunknak, öntudatlanul is meghamisítjuk, eltorzítjuk igazi perspektíváit, és keresztény életünket valami finomkodó társadalmi illendőséggé silányítjuk.*

Sajnos ez nemcsak a kereszténységre jellemző, hanem szinte az összes vallásra, mintha elfáradtak volna, és csak liturgiákban, baldachincipelésben,

² Mt 5,14-16

³ T.Merton: Keresztény eszmények in:

http://www.ppek.hu/konyvek/Thomas_Merton_Elet_es_eletszentseg_1.pdf

csupa formában merül ki a hitük. Bölcsen tenné mindenki, ha dolgozna magán és a felismeréseken, mert az magával vonzaná az összes emberi kapacitásunk növekedését is. Míg eddig azt hittük, mindennek ki vagyunk szolgáltatva, addig, ha tudatosak vagyunk, nagyon sok mindenben változtathatnánk. A legapróbb dolgoktól – pl. hogyan bánhatnak velünk a többiek –, az elérhető legnagyobb dolgokig – pl. a testünk matériájának kezelése, átalakíthatósága, helyváltoztatás eszközök nélkül stb.

A XXI. században nem népszerű ilyen dolgokon gondolkodni, kiüresítették az embereket, akik ebbe örömmel belementek sajnos. Sőt sokan nem is fogják érteni, miről írtam – vagy esetleg habókosnak tartanának, de ez nem az én bajom –, ha egyáltalán eljutottak eddig, hogy elolvassák. Sajnos ezek is tények. Sajnos ma azt hiheti el a társadalom, hogy a technikai fejlődés, a társadalmi, politikai acsarkodás, az anyagiakban való sznobkodó bővelkedés az életük célja. A többség fel sem teszi a kérdést – nem jutott el addig sem... –, hogy mi az életének az igazi célja, s ez az igazi tragédia. Az, hogy a végső igazságot keressék, az csak pár kiváltságos vagy elszállt lélek tevékenysége. A kiválasztottaké? Ki tudja?

Megjegyzem, ha a jól ismert Miatyánkra gondolunk, amit Jézus Krisztus közölt velünk, hogy így imádkozzunk, az is egy olyan mondandóval közölt isteni alkotmány, közlemény, ami túllép időn, koron. Lássuk csak: Mi Atyánk, aki a Mennyekben vagy, szenteltessék meg a Te neved, jöjjön el a Te országod; legyen meg a Te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma; és bocsátsd meg a vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek; és ne vígy* minket kísértésbe, de szabadíts meg a gonosztól! Ámen. (* helyette mi „védj minket”-et imádkozunk, mert ez a jobb.) Ha kívülről nézve és a fentiek értelmében nézzük a Miatyánk szövegét, akkor elfogultság nélkül elmondhatjuk, a lelki grádicsok minden fokán aktuális az ima mondandója. Nincs benne anyagi, családi, személyes, szerelmi stb. Semmi olyan, ami ne az Isten és ember közötti kapcsolatot erősítené. Viszont benne van az alap, ami a további süllyedést megakadályozza. Akármilyen szinten is áll egy lény; az Isten köszöntése, meghajlás, elfogadás, és hogy újból Isten országának végtelenségét élvezzük, mindig mindenkinek aktuális, és csakis jó lenne. Mivel, aki itt és testben van, annak élnie kell valamiből, így lelki és testi táplálékot kér, akármilyen szinten is van, ez kell. Az egymás ellen elkövetett bűnök megbocsátása, kibékülés egymással és főként Istennel, ez a lelki haladás egyik legfontosabb záloga. Ez egy sarkalatos kérdés, mert mi könnyebben bocsánatot kérünk a mi bűneinkért, mint másnak megbocsátanánk, mert joggal vagy jog nélkül a legtöbb ember szeret haragudni, gyűlölködni, haragot tartani. Nem nagylelkűek az emberek egymással, de azt elvárják, hogy Isten nekik megbocsásson. Ez a kérlelhetetlen gyűlölködés, haragtartás lelki öngyilkosság a haragosra nézve is. A gonosztól való megszabadításnak is örök aktualitása van, bárhol is tarthat valaki.

*Végezetül a Kat. Egyház rájött, hogy ez itt necces, javítást is határozott el, de nem tudom, miért, hol maradt el. Azóta mi javítottuk a „védj minket”-re. Ez inkább Istennek tetsző, mert Isten senkit sem visz a kísértésbe, ez nagy tévedés.

Látható, Isten Jézussal univerzális, mindig aktuális imát adott nekünk. Ez is a fentiekben leírtakat támogatja. De ez az ima hathatós segítség, ami lassan – ha betartanak – növelne, de csak formálisan elhadarva semmit sem ér. Sok kincset rakott le, helyezett el a földi éltünkben Isten, hogy hazataláljunk, de az emberek többségükben vakok és süketek, fafejűek, akik az egótól, gögtől nem látnak.

Az igazság határa, Isten valós ismerete hol lehet? ... elkeserítő kérdés, hacsak nem végtelen, aminek félek, nagy az esélye.

De a felismerésem nyomán támadt kérdések mégis eléggé idegesítenek, nem szeretek tudatlan lenni, pedig mind azok vagyunk. Tudom, kérdezni, kutatni, keresni kell, s ha jól kérdezzük, akkor „tudatják” a választ is, és meg is értjük és az emberiség segítségére lesz, hacsak meg nem köveznek érte...

Vigyáznunk kell azonban, hogy valódi emberi értékeket ne tévesszünk össze ennél alacsonyabb rendűekkel, még ha a társadalom felbomlott rendje el is fogadja őket. Igazából jobban szenvedünk legmélyebb emberi törekvéseink eltorzulásától és fejletlenségétől, mint az állati ösztönök elburjánzásától. (uo. T. Merton)

Soha nem hittem volna, hogy spirituális fejlődés helyett kérdéssé válik a család, a nő, a férfi szerepe, identitása. Azt sem hittem volna, hogy a gondolkodásunk szabadsága az EU-ban, az USA-ban korlátozott, illetve a politika tettségére szerint himbálja. Vannak évmilliók óta működő emberi alapértékek, de a mai öntörvényű világban mindent át akarnak írni, aki nem akarja elfogadni, az maradi, öreg, konzervatív. Pedig utóbbiak azok, akik miatt – ha sikerül – még egy darabig fennmaradhat az emberiség.

S nem a primitívnek számító, de működő rituálék jelentik a bajt, hanem az emberi lények önkifordulása, ami a véghez vezet, céltalanná válik a létük oka.

A szokásosnál mélyebben el kell gondolkodnunk azon, hogyan hat a modern technikai élet az ember érzelmi és ösztönös fejlődésére. Nagyon is lehetséges, hogy az az ember, akinek élete egy gép irányítása és a tévénézés között oszlik meg, előbb-utóbb radikálisan megfogyatkozik természetében és emberségében. (uo.T. Merton)

Fájdalmas vízióm: az eddig felszínesen egységesnek tűnő emberi faj szakadozni fog: az ösztönéletben erős, intelligens állatfajhoz közelítőre, valamiféle robotizált, félig-meddig emberi lényre, és a nagyon kevés, spirituálisan erősen haladókra, akik rövidesen el fognak innen tűnni. Persze ezek között lesznek átmenetek, de szerintem ezek lesznek a szélső határok. S talán az utolsó éveket éljük, hogy dönthessünk, kik akarunk lenni.

Varga Péterné/ Pável Márta, katolikus hittanár, az AQUILA h.r. vezetője, 40 éve az AQUILA kat. közösség létrehozója.

Két könyve jelent meg (Akinek füle van a hallásra, az hallja meg, valamint A misztikus teológia alapjai) és egy Hazafelé címmel folyamatban van. Publikációi megtekinthetők; az AQUILA Magazinban és a Túllépés n.é. lapban, valamint a blogokban:

<https://sasmarta.blogspot.com>

<https://ufo-sas.blogspot.com>

<https://Isten-az-egyetlen-remenyunk.blogspot.com>

<https://tullepes.blogspot.com>

<https://sasgondolat.blogspot.com>

Szeibert Márton

Fraktálok a dimenziókban

Ebben a cikkben leírok pár gondolatébresztő érdekességet. Olyan szabályszerűségek ezek, amik hasonlóak a mikro- és a makrokozmoszban, és amik talán az általunk ismert világon is túlélnek.

Bevezetés

Kezdjük egy liter vízzel. Mindenki el tudja képzelni. Tudjuk, hogy a víz H_2O molekulákból áll. Ha ezeket a molekulákat (az egyszerűség kedvéért képzeljük el őket kis gömböknek) egymás után felfűznénk egy képzeletbeli "cérnára", mint egy gyöngysort, akkor vajon milyen hosszú fűzért kapnánk? Mindenki el tudja képzelni a feladatot. Itt egy kicsit álljon meg az olvasó, és képzelje el, tippelje meg a gyöngysor hosszúságát. Ezzel a feladattal – amit én is mástól hallottam – érzékeltetni lehet, hogy mennyire nem tudjuk helyesen felmérni azokat a mikro és makro méreteket, amik között élünk. Pedig az 1 liter víz egy olyan egység, amivel a mindennapokban találkozunk. Szóval milyen hosszú lesz a gyöngysor? Átéri Budapestet? Esetleg az egész országot? Vagy talán Európát is? Vagy Euráziát? Vagy körbe éri az egész bolygót? Esetleg elér a Holdig? Vagy a Napig? Tippeljen!

(Kép forrása: <https://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%ADz>)

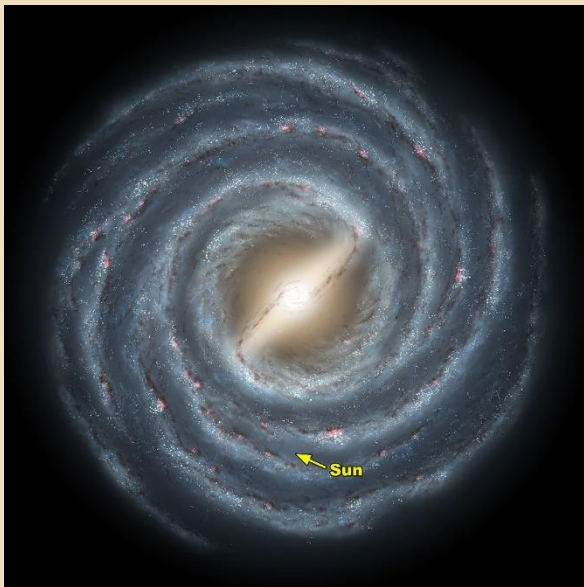
Ebben a bekezdésben kiszámoljuk, vagy inkább csak megbecsüljük. Ha ez nem érdekli az olvasót, akkor ugorjon a következő bekezdésre, ott lesz a válasz... Szóval, 1 liter víz 1000g tömegű. A hidrogén atom moláris tömege

1g/mol, az oxigén atomé 16g/mol, szóval a víz moláris tömege: $2 \cdot 1 + 16 = 18$ g/mol. 1 liter vízben van tehát $1000\text{g} / (18\text{g/mol}) = 55,6$ mol molekula. 1 darab vízmolekula átmérője kb. $0,28\text{nm} = 2,8 \cdot 10^{-10}$ m. Egymás mögé rendezve őket a teljes hossz $(2,8 \cdot 10^{-10}) \cdot (55,6) \cdot (6 \cdot 10^{23})$ méter, ahol az utolsó zárójeles tényező az Avogadro-szám, ami megadja, hogy egy mólnyi anyagban hány darab részecske van.

A teljes hossz tehát $9,3 \cdot 10^{15}$ m = $9,3 \cdot 10^{12}$ km.

Ez emberi aggyal egy felfoghatatlan hosszúság. Egy ilyen hosszú gyöngysorral a földet körbe lehetne tekerni több mint 2 milliárdszor. Össze lehetne kötni a Földet a Nappal több mint 600.000-szer. Ez körülbelül az a távolság, amit a fény 1 év alatt tesz meg, azaz 1 fényév. És bár emberi aggyal felfoghatatlan méret, mégis, a Naphoz a legközelebbi csillag több mint 4 fényévre van. A Tejútrendszer átmérője kb. 100 000 fényév. A Tejútrendszer kb 30 másik galaxissal együtt a Lokális Csoport tagja, aminek az átmérője kb 10 millió fényév. És itt természetesen nincs vége a sornak, mert a Lokális Csoport tagja a Virgo-szuperhalmaznak, amit szintén egy még nagyobb halmazba tudnánk sorolni... Az ismert világegyetem – ameddig az ember ellát – kb. 10 millió ilyen szuperhalmazt számlál.

(Kép forrása: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2e/The_Galaxy.jpg)

A fenti 1 literes példa megmutatja, hogy mennyire nem érezzük az alattunk és a felettünk levő méretek mélységeit. A célom az volt vele, hogy segítsen érzékeltetni a cikkben még említésre kerülő atomi és csillagászati méreteket.

Kis kitérő: Vajon miért volt nehéz megbecsülni helyesen a képzeletbeli fűzér hosszát? Én 2 okot látok rá. Az egyik a már említett méretek, amikhez nem vagyunk hozzászokva, képtelenek vagyunk helyesen érzékelni őket. A másik pedig egy egyszerű térbeli geometriai „trükk”, amit valószínűleg szintén nem érzünk jól.

Konkréten arról van szó, hogy 1 dm^3 és 1 cm^3 között 1000 a váltószám, hiszen egy 1 dm élhosszúságú kockában az egy csúcsból kiinduló, egymásra merőleges élekben 10-10 darab 1 cm élhosszúságú kocka fér el, így az 1 dm^3 -es kocka pontosan $10 \cdot 10 \cdot 10$, azaz 1000 darab 1 cm^3 -es kockát képes befogadni. Ha ezeket egymás mögé felfűznénk, akkor 1000 cm hosszú fűzért kapnánk, ami 10 m. Viszont, ha az 1 dm^3 -es kockát 1 mm^3 -es kockákkal töltjük fel, akkor már 1000*1000 darab kis töltőkocka fér bele az 1 dm^3 -be. Ami pedig, ha a fűzére felfűzzük őket, 1 millió mm, ami 1000m-nek felel meg. Tehát az előbbi 10m-hez képest 100-szor hosszabb lesz a fűzér, holott csak tized ($x=10$) akkora élhosszúságú kockákkal dolgoztunk ($x^2=100$). Ha x -ed részre csökkentjük a töltőkocka méretét, akkor a fűzér x^2 -szer hosszabb lesz. Ha belegondolunk, hogy a vízmolekula átmérője 8 nagyságrenddel kisebb a

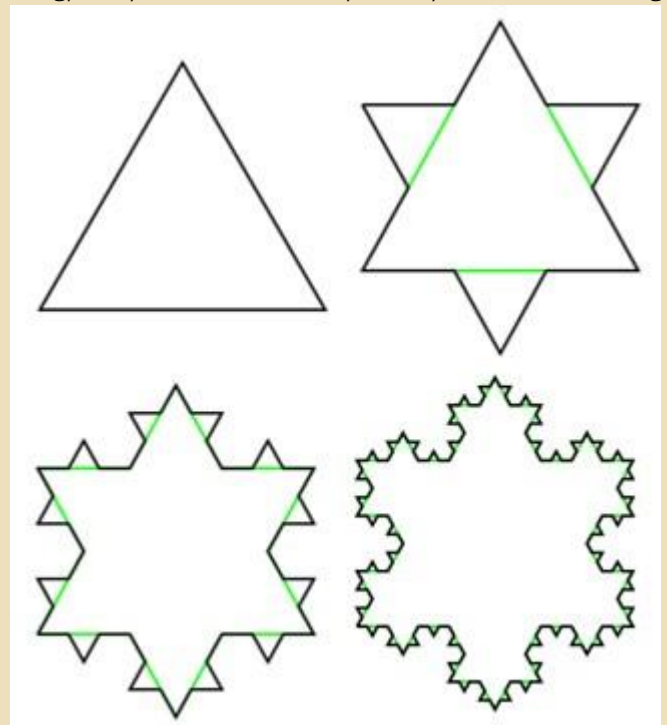
cm-nél ($x=10^8$), akkor ez azt jelenti, hogy a vízmolekulákat felfűzve $x^2=(10^8)^2 = 10^{16}$ -szor hosszabb fűzért kapunk, ami ebben a példában 10^{17} m. Ezzel majdnem (egy bő nagyságrendnyi eltéréssel) megkaptuk a pontos eredményt. (Az eltérés amiatt van, hogy a valódi vízmolekulák között sok az üres tér, vagyis nincs annyi darab vízmolekula a vízben, mint amennyi kis töltőkockával számoltunk most.)

Mi az a fraktál?

„A fraktálok végtelenül komplex geometriai alakzatok, amelyek két gyakori, jellemző tulajdonsággal rendelkeznek. Az első, hogy a tradicionálisan a geometria által vizsgált, bizonyos értelemben véve „egyszerűbb” és „szabályosabb”, „simább” alakzatokkal ellentétben (mint pl. egy töröttvonalakkal határolt sokszög, vagy egy görbével határolt ellipszis), a fraktálok határoló vonalai vagy -felületei végtelenül „gyűröttek” vagy „érdesekek”, illetve „szakadásosak” (szakkifejezéssel, nem-differenciálhatóak).[mj 1] A második gyakori jellemzőjük a rendkívül problematikus, de „laikus szemmel” is jól érzékelhető önhasonlóság.”⁴

(Kép forrása: https://en.wikipedia.org/wiki/Koch_snowflake#/media/File:KochFlake.svg)

Például a képen egy háromszögből kiindulva, az oldalak közepére mindig egy harmadára kicsinyített hasonló háromszöget rajzolva már a 4. lépésre egy bonyolult hópehely-szerű, úgynevezett Koch-görbét kapunk. Ha az iterálást tovább folytatjuk, akkor végtelen lépés után egy végtelenül bonyolult, végtelen hosszú vonalat kapunk, ami azért érdekes, mert a vonal önmagába záródik. Szóval hiába látjuk egyben az egészet és hiába tudnánk körülbelül egy 20 cm-es cérnával elnagyolva lekövetni a vonalat, ha tökéletes precizitással szeretnénk lekövetni, akkor végtelen hosszú cérnára lenne szükségünk. Végtelen hosszú a kerülete, miközben a közre zárt terület véges.

Az emberi agy analógiákat keres, és a bonyolult valóságot leegyszerűsíti, modellezi. A középiskolás geometria csupa ilyen „egyszerű” formából áll. Például egy ötszög. Pontosan 5 töréspontja van, és bármely két szomszédos töréspontot egy egyszerű egyenes köt össze. Azaz végtelen sok „sima” pontja van, és csak véges sok töréspontja. Ezzel szemben például a Koch-görbénél,

⁴<https://hu.wikipedia.org/wiki/Frakt%C3%A1l>

bármennyire is ránagyítunk a vonalra, mindig töréspontok végtelen sokaságát látjuk.

A korábban említett „önhasonlóság” azt jelenti, hogy a fraktál egy részletére ránagyítva hasonlóságot fedezhetünk fel a nagyítatlan, teljes alakzattal.

(Kép forrása:

https://media.istockphoto.com/id/139744478/photo/environmental-veins.jpg?s=612x612&w=0&k=20&c=URX_x_YF_UKJEg5wEk_Rj0xArDEO3gNoMY7JIA4Oo2I=)

Mivel a fraktáloknak nincs szigorú matematikai definíciója, a természetben megtalálható fraktál-szerű képződményeket is nevezhetjük fraktáloknak. Akár egy folyópart is tekinthető annak, aminek a hosszúsága egy hasonló problémát vet fel. Ugyanis minél precízebben próbáljuk meg lemérni a hosszát, a részletek bonyolultsága miatt a mérési eredmény mindig egyre nagyobb lesz, pedig ugyanazt a folyópartot mérjük újra és újra, csak épp egyre pontosabban lekövetve a tényleges partvonalat. De egy levélnek az ereze, vagy egy fának az ágai is fraktált alkotnak, mert közelítő ön-hasonlóságot fedezhetünk fel bennük.

Fraktálok lehetnek magasabb dimenziós alakzatok is. A fenti Koch-görbe egy kétdimenziós síkon ábrázolható, de hasonló módon akár piramisokból vagy egyéb testekből is fel lehet építeni egy háromdimenziós fraktált. Matematikailag tetszőlegesen magas dimenziószámú fraktál generálható. Térbeli fraktálra nagyon szép természeti példa a pagodakarfiol virágzata (lásd a képen).

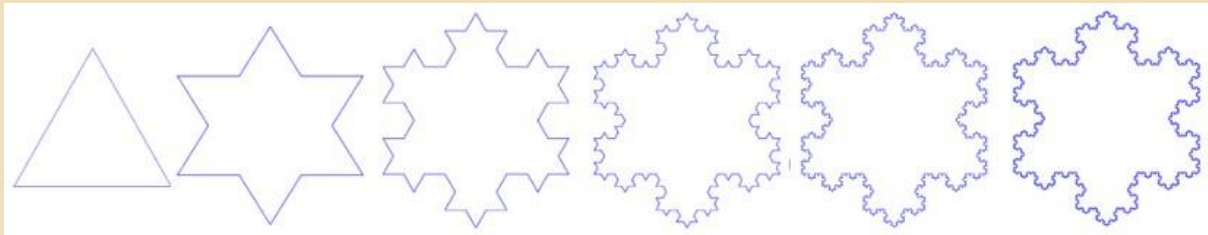
(Képforrása:[https://hu.wikipedia.org/wiki/Pagodakarfiol#/media/F%C3%A1jl:Romanesco_broccoli_\(Brassica_oleracea\).jpg](https://hu.wikipedia.org/wiki/Pagodakarfiol#/media/F%C3%A1jl:Romanesco_broccoli_(Brassica_oleracea).jpg))

„A fraktálok nemcsak a természeti alakzatok vizuális leírására jók – bár kétségkívül ez is számos területen jelent komoly haladást. A fizika, kémia, biológia, a kozmológia, a pszichiátria, és még sok más tudományág képes komolyan hasznosítani őket. A kaotikus rendszerek, és matematikai ábrázolásaik, a fraktálok, lépten-nyomon előbukkannak a természet vizsgálatakor, olyan rendkívül távolinak tűnő, mindenesetre igencsak eltérő léptékű jelenségeket összekötve, mint az anyagi részecskék hőmozgása, a halmazállapot-változások, a kromoszómák DNS-láncaiból hiányzó génrészletek jellemzése, a növények levélereinek, az emberi vérerek, idegek és tüdőhörgők mintázata, a villámcsatornák elágazásai, az értéktözsdék

árfolyamingadozásai, a Szaturnusz gyűrűrendszerének szerkezete, a galaxisok alakja, vagy akár az Univerzum kezdeti fejlődése.”⁵

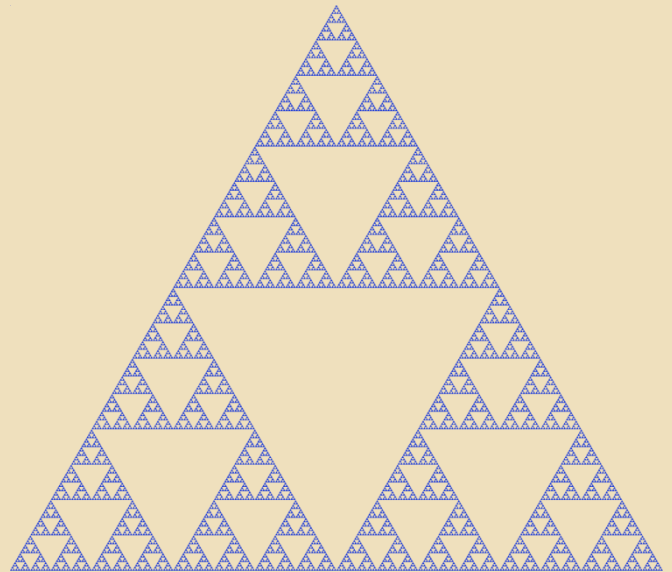
9 és háromnegyedik vágány, avagy a fraktáldimenzió

„9 és háromnegyedik vágány” és hasonló furcsaságok nem csak a Harry Potterben vannak, hanem a fraktáloknál is. Tudjuk, hogy egy vonal (tudományosan fogalmazva egy síkgörbe) topológiai dimenziója 1, mert nincs szélessége, csak hosszúsága. Egy felületnek viszont már 2 dimenziója van. Egy térbeli testnek meg 3. A fenti példában bemutatott hópehely jellegű Koch-görbének a topológiai dimenziója 1, hiszen csak vonalakkól áll, viszont ez a vonal annyira töredezett, hogy már elkezdi kitölteni a síkot. Erre alkottak egy új dimenziófogalmat, aminek az értéke ennél a görbénél valahol az egy és a kettő között van, nem egész szám. Ennek, a matematikusok által megalkotott új dimenziófogalomnak a neve „Hausdorff-dimenzió”, más szóval fraktáldimenzió, amire van egy formula, hogyan számítható ki.

(Kép forrása: https://www.researchgate.net/figure/Generation-of-the-Koch-snowflake_fig3_321045063)

Szavakkal nehéz ezt értelmesen kifejezni, de a fenti ábrán a két utolsó hópihét tekintve érezhetjük, hogy ahogyan minden egyes iterációval bonyolódik az alakzat, úgy mintha a „vonolvastagság” is növekedne, és így a vonalnak kezdene területe lenni, azaz kezd kétdimenzióssá válni. Valójában viszont nem a vonolvastagság növekszik, hanem a töréspontok sűrűsödnek a végtelenségig. Ennek a Koch-görbének a dimenziója pontosan $\log_3 4$, azaz körülbelül 1,26.

(Kép forrása: https://hu.wikipedia.org/wiki/Sierpi%C5%84ski-h%C3%A1romsz%C3%B6g#/media/F%C3%A1jl:Sierpinski_triangle.svg)

Másik példa: A jobb oldali ábrán látható Sierpiński-háromszög fraktáldimenziója $\log_2 3$, azaz körülbelül 1,58.

⁵<https://hu.wikipedia.org/wiki/Frakt%C3%A1l>

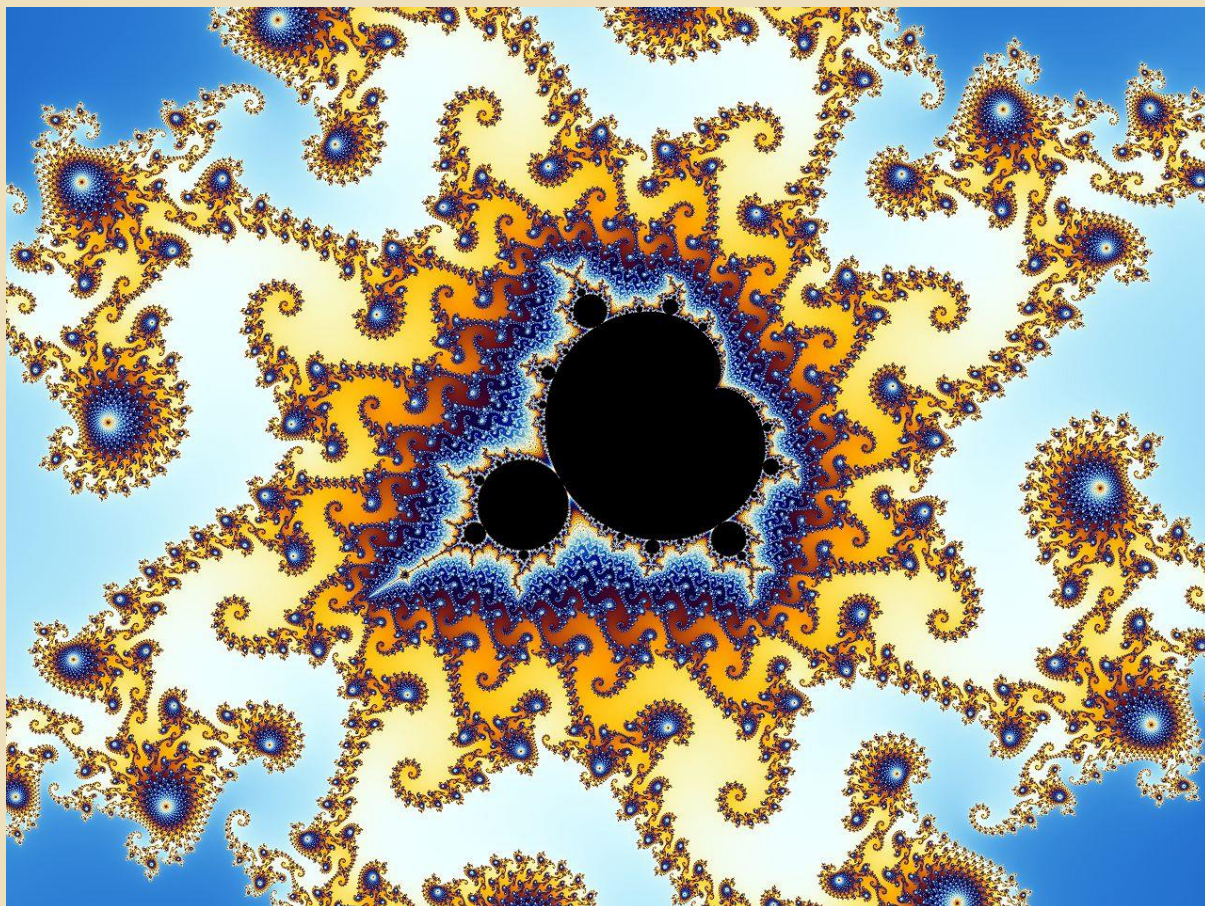
Véges végtelen Univerzum

Tegyük fel, hogy a fenti egy és két dimenzió között elhelyezkedő Koch-görbe pontszerű lények otthona. Ezek a pontszerű lények csak a fraktál vonalán mozoghatnak. Számukra nincs se fent, se lent, se jobbra, se balra, csak előre és hátra (az ő világuk topológiai dimenziója 1). Ha az egyik ilyen lény elindul egy irányba, hiába fáradozna, sosem érne körbe, hiszen a görbe végtelen hosszú. Számára az ő univerzuma végtelen. Számunkra, akik külső dimenzióból tekintünk erre a görbére, bár mi is látjuk, hogy a görbe végtelen hosszúságú, de mégis belátjuk, hogy az egész egy véges területen belül helyezkedik el. Ez a területfogalom a pontszerű lények számára elképzelhetetlen, hiszen magasabb dimenzióban kellene gondolkodniuk, mint amiben élnek. Ehhez hasonlóan, ha a pagodakarfiol virágzatához hasonló matematikai absztrakt térbeli testet generálunk, akkor annak a felülete (2D) végtelen nagy lehet, miközben véges teret (3D) foglal magába. És megint eggyel feljebb léphetünk, mert ehhez hasonlóan elképzelhető egy magasabb dimenziós fraktál, aminek a térfogata (3D) végtelen, de a magasabb dimenzióban elfoglalt „tere” (4D) véges.

Dimenzió belüli önhasonlóság

A cikk elején felhozott 1 literes víz példája érzékeltette a mikro- és makrokozmosz számunkra elképzelhetetlen méreteit. A kis méretek felé haladva ugyanúgy végtelennek tűnnek a „mélységek”, mint kifelé az Univerzum felé. Mintha bármeddig bele lehetne nagyítani az anyagba, folyton feltárulna egy új univerzum. És az egész olyan, mintha ismétlődéseket mutatna, mintha a fraktálszerű önhasonlóság megjelenne a spirálgalaxisoktól (vagy akár még nagyobb távlatoktól) lefelé a csillagrendszerekben, bolygórendszerekben, egészen le az atomok körül „keringő” elektronfelhőig, vagy akár még tovább a kvantumok ismeretlenjébe...

Ezt a bármeddig belenagyíthatóságot, és mindig új világok feltárlását valószínűleg jól ismerik azok, akik néztek már távcsőbe vagy mikroszkópba, pedig ezek még csak egyszerű emberi eszközök. A fraktálok szintén nagyon szépen szemléltetik ezt. Különösen szép és méltán népszerű a fraktál fogalmának létrehozójáról elnevezett, általa felfedezett különös fraktál, a Mandelbrot-halmaz, aminek egy tetszőleges nagyítású részlete látható az alábbi ábrán.

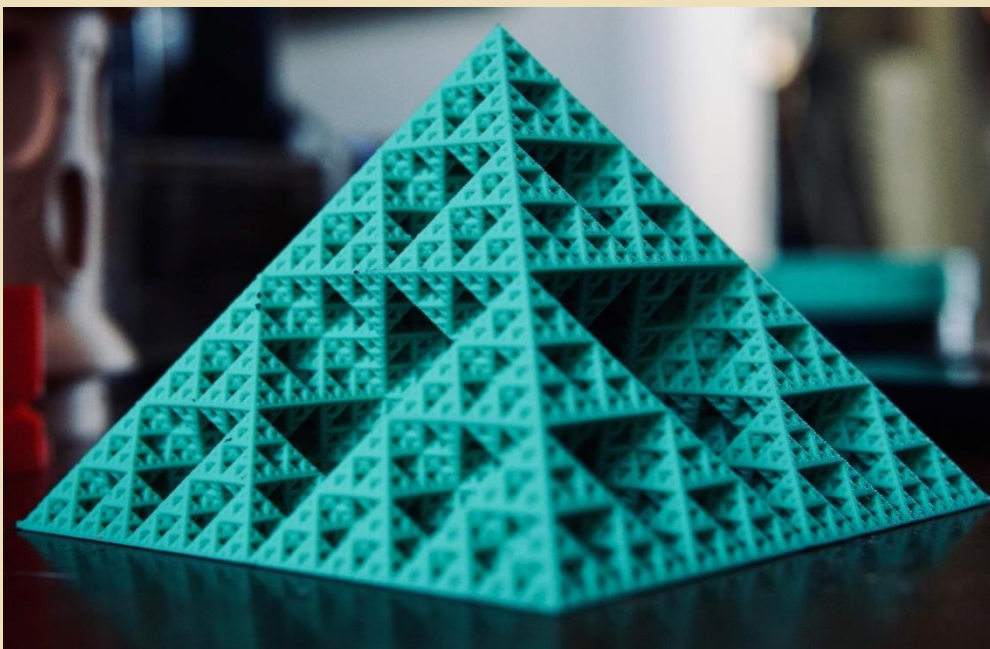

(Kép forrása: <https://hu.wikipedia.org/wiki/Mandelbrot-halmaz>)

A 15 képből álló nagyítási képsorozat egyik tagja a Mandelbrot galériából)

Dimenziókon túlmutató önhasonlóság

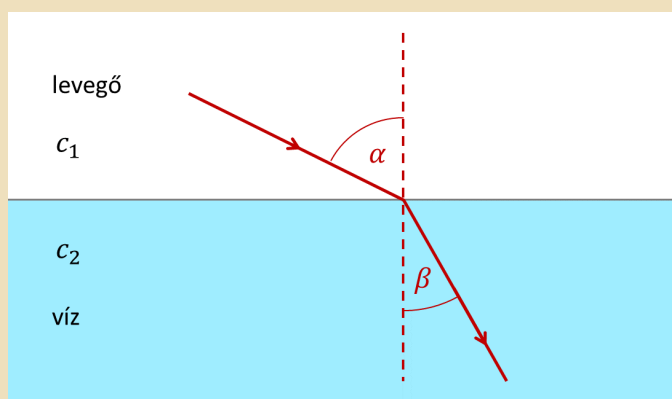
Nem csak az anyagi világra jellemző, hogy hasonló struktúrák megjelennek nagy és kis méretekben egyaránt, hanem a lelki értékek, törvényszerűségek mint magasabb rendű valóságok is leképeződhetnek alacsonyabb rendű anyagi törvények szintjére. Úgy képzelem ezt el, mint egy dimenziókon átívelő fraktált, amiben nem csak akkor látunk önhasonlóságot, amikor egy-egy részletre ránagyítunk, hanem akkor is, amikor összehasonlítjuk a magasabb dimenziós formákat az alacsonyabbakkal. Például az alábbi képen látható térbeli piramis fraktál oldalai is tekinthetők egy-egy síkbeli fraktálnak (ez a korábban említett Sierpiński-háromszög), és a kettő bár nem matematikai szigorúsággal, de hasonlít egymásra.

(Kép forrása: <https://www.reddit.com/media?url=https%3A%2F%2Fi.redd.it%2Frx3ibbqhozi81.jpg>)

Erre gondolhatott Platón is, amikor arról értekezett többek között a barlang hasonlatban, hogy a magasabb rendű „ideák” leképződnek alacsonyabb rendű világokban, hasonlóan ahhoz, ahogy a fény árnyékot vet a falra.

Csak hogy egy példát is említsek, itt van a fénytörés. Amikor a fény a vákuumból vagy akár a levegőből behatol egy optikailag sűrűbb közegbe (ahol a sebessége lecsökken), mondjuk vízbe, akkor az útja megtörik, mégpedig olyan irányba, hogy a közegek határfelületére merőleges egyeneshez (beesési merőlegeshez) közelebb kerüljön. Amikor azonban ki akarna jutni újra az optikailag ritkább közegbe, akkor pedig a beesési merőlegestől elfele törik meg, ami azt jelenti, hogy ha túl „laposan”, azaz túl alacsony szögben akarna távozni a fény a sűrű közegből, akkor ahelyett, hogy kijutna a vízből, helyette teljes visszaverődéssel újra a vízben halad tovább. Ezt szemlélteti a képen látható kísérlet, amiben sárga fénynyalábok indulnak a vízből a levegő felé, és két „lapos” nyaláb teljesen visszaverődik.

(Képek forrásai:

https://netfizika.com/files/pictures/Tananyagok/Optika/1_Sugaroptika/78/7439_2.png

https://titan.physx.u-szeged.hu/tamop411c/public_html/Fizikai%20optika/Teljes_visszaverodes-kiserlet.png)

Szerintem ez az optikai törvény nagyon szép leképződése annak a magasabb igazságnak, hogy a lélek csak akkor fog magasabb rendű finomabb világba kijutni, ha valóban akar, ha valóban megérett rá. Ehhez ugyanis határozottan „fölfelé” kell haladni. Aki nem tudja, hogy mit akar, szeretné ezt is, meg azt is, és olyan lapos szögben halad a levegő felé, mint aki még nem döntötte el, hogy melyik világ részese szeretne lenni, az nem fog tudni túllépni, és a határfelületen, amit keletiesen nevezhetünk kapuőröknek is, vissza fog esni.

Befejezés

„Ahogy fent, úgy lent.” – ahogy a hermetikus filozófia mondaná. Vagy ahogy William Blake írta: „Egy homokszemben lásd meg a világot...” A fraktál fogalma sok érdekességet rejt magában, és folyamatos kutatási terület. Számomra azért is különleges, mert magának a szónak a jelentése is utal arra, hogy itt valami töredezettségről van szó, és így nagyon jó hasonlatokat ad a világ tökéletlenségével kapcsolatban. Ha Isten a tökéletesség, a harmónia, a béke, akkor a világ benne olyan, mint egy pókhálómintázatra tört ablaküveg, ami egy fraktál. Azt is mondhatnám, Shakespeare-t túlgondolva, hogy „fraktál az egész világ”.

A cikk írója: Szeibert Márton mechatronikai mérnök, az AQUILA Civil Közösség tagja, helyettes vezetője, aki 20 éve végez önkéntes tevékenységet az AQUILA szervezésében. Egyéb írásai az AQUILA Magazinban és a Túllépésben olvashatóak.

Rizmayer János László

Aurelianus: A római Ehnaton?

Aurelianus 270-275-ig uralkodó római császár volt, a zivataros harmadik század közepette. Bár csupán öt évig volt hatalmon, kiváló császárnak bizonyult, ugyanis visszafoglalta a szakadár keleti és nyugati területeket, reformjaival pedig a birodalom túlélését biztosította. Vallási szempontból uralmának legérdekesebb szempontja az általa bevezetett Sol Invictus (Legyőzhetetlen Nap) - kultusz. Ez a cikk arra kíván választ keresni, hogy vajon ez egy már-már monoteista vallás volt-e a kereszténység előtt, vagy csupán egy istenség előnyben részesítése, illetve arra, hogy ez politikai okokból vagy személyes meggyőződésből fakadt-e.

Eredetileg azért kezdtem ezen a cikken dolgozni, mivel számomra Aurelianus története egyre jobban hasonlított egy 1100 évvel korábban uralkodó fáraó, Ehnaton helyzetéhez. Mindketten a Nap kultuszát támogatták, és mindegyik esetben a nap a fennálló politeista vallás részét képezte, ám mindkét uralkodó kiemelkedő pozícióba helyezte. Ehnaton esetében Aton korábban a napkorongot jelentette, és már Ehnaton elődjének uralkodása alatt is

tisztelték, ám Ehnaton alatt lett az egyetlen elismert istenség. A római vallásban Solt, a napistent már a köztársaság ideje alatt tisztelték, a Circus Maximusban is állítottak templomot neki. Aurelianus alatt kapta meg az „Invictus”, azaz „legyőzhetetlen” jelzöt, és a napistent ábrázoló pénzérméken gyakran így jelenik meg. A két ókori uralkodó vallási reformjai közt a legnagyobb eltérés abban rejlik, hogy míg Ehnaton halála után visszaállt a régi vallási rend, addig Sol Invictus tisztelete túlélte a császár halálát, még Nagy Konstantin is veretett pénzérméket az istenség képével.

Aurelianus által veretett pénzérme.
Hátoldalán Sol látható, bal kezében
földgömbbel

Forrás: ancient-roman-coin.com

Gastón Halsberghe belga történész a „Sol Invictus kultusza” c. könyvében a kultuszt egy monoteista valláshoz hasonlítja. Azt állítja, hogy több istenség vegyítésével, mint például a szír Elagabal vagy Mithrász, egyetlen napistent hozott létre.⁶ Bizonyítékként sorolja fel az Aurelianus által alapított Sol-templomot, melyet közterületen építtetett (VI, 142-143. o.) Ezt a nézőpontot támasztja alá továbbá az a tény, hogy az Aurelianus által veretett pénzérmék nagy részén szerepel a napisten, sokszor földgömbbel a kezében (VI, 139-140. o.). Ezek mellett papságot is hozott létre, melynek tagjai különböző szenátorok, illetve arisztokraták voltak (VI, 145. o.), amely mutatja, hogy előkelő pozíciónak számított.

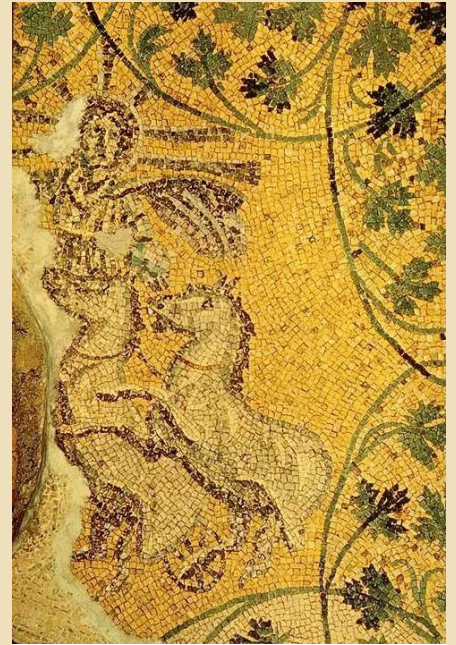
Halsberghe véleményét számos egyéb történész vitatja, a napkultuszt inkább „henoteistának” állítják be, amely azt jelenti, hogy úgy imádnak egy legfelsőbb istent, hogy a többi istenség létezését nem tagadják. Több istenség „ötvözése” ugyanis nem egyedi eset, jellemző volt a római vallásra. A papság felállítása sem számított különlegesnek, Jupiter is rendelkezett papsággal, annak ellenére hogy nem egyetlen istenként tisztelték. Bár a Solt földgömbbel kezében ábrázoló érmék a Föld feletti uralmat, és így az istenség felsőbbrendűségét sugallhatják, Aurelianus ideje alatt több olyan érmét is verettek, melyek egyéb római istenségeket ábrázolnak, ugyanúgy földgömbbel a kezükben. Emellett nem maradt fenn semmi, ami egyértelműen kimondja Sol Invictus felsőbbrendűségét, ám ez könnyen lehet amiatt is, hogy a harmadik század zavaros időszaka során kevés írásos forrás keletkezett.

Halsberghe véleményét számos egyéb történész vitatja, a napkultuszt inkább „henoteistának” állítják be, amely azt jelenti, hogy úgy imádnak egy legfelsőbb istent, hogy a többi istenség létezését nem tagadják. Több istenség „ötvözése” ugyanis nem egyedi eset, jellemző volt a római vallásra. A papság felállítása sem számított különlegesnek, Jupiter is rendelkezett papsággal, annak ellenére hogy nem egyetlen istenként tisztelték. Bár a Solt földgömbbel kezében ábrázoló érmék a Föld feletti uralmat, és így az istenség felsőbbrendűségét sugallhatják, Aurelianus ideje alatt több olyan érmét is verettek, melyek egyéb római istenségeket ábrázolnak, ugyanúgy földgömbbel a kezükben. Emellett nem maradt fenn semmi, ami egyértelműen kimondja Sol Invictus felsőbbrendűségét, ám ez könnyen lehet amiatt is, hogy a harmadik század zavaros időszaka során kevés írásos forrás keletkezett.

A felsorolt érvek és ellenérvek alapján nehéz egyik vagy másik nézetre egyértelműen kimondani, hogy igaz. Valószínűleg az igazság valahol a kettő között rejlik, valószínűleg a napkultusz nem volt a mai értelemben monoteista, de átmenetet biztosított a klasszikus római vallás és a kereszténység széleskörű elterjedése közt. Ezt bizonyítja az a tény, hogy a kor emberei is keverték a nap kultuszát és a kereszténységet. Erre példa egy, a vatikáni Nekropoliszban található mozaik, mely a napistenséget ábrázolja keresztény ábrákkal (például Jónás és a cethal vagy a Jó pásztor) körbevéve.

⁶(Gastón Halsberghe: The cult of Sol Invictus, M. J. Vermaseren, Leiden, 1972, VI. fejezet, 141-142. o.).

Éppen ezek miatt ezt a mozaikot Krisztus és Sol együttes ábrázolásaként szokták értelmezni. Továbbá a „Legyőzhetetlen Nap születése” elnevezésű ünnep december 25-re esett, és később valószínűleg ez lett a karácsony dátumának alapja. Fontos megemlíteni azt, hogy Aurelianus és a keresztények kapcsolatáról keveset tudunk, azon kívül, hogy szinte biztosan tudott róluk. Euszebiosz egyháztörténete két ellentmondásos esetet említ. Leírja, hogy a császár a keresztényeknek kedvező döntést hozott arról, ki legyen Antiochia püspöke, miután segítségét kérték⁷. Ugyanebben a fejezetben viszont azt állítja, hogy uralkodásának vége felé a császár kereszténység elleni rendeleteket készült aláírni, és halálát isteni beavatkozásként fogja fel (VII. fejj., 337-338. o.) Sajnos nem lehet igazolni, hogy az itt állított események mennyire igazak, annyit tudunk biztosan, hogy keresztényüldözés nem történt az uralma alatt. Számomra úgy tűnik, ezt nem azért tette, mivel az új kultusz miatt rokonszenvet érzett a keresztényekkel, hanem inkább mivel nem volt ideje rá, ugyanis a kultuszt hivatalosan csak 274-ben vezette be, egy évvel halála előtt. Egy új, birodalmat egyesítő vallási irányzat esetében pedig különösen előnyös lenne az olyan „radikális” vallások, mint a kereszténység eltüntetése.

A vatikáni Nekropoliszban található „Krisztus-Sol” mozaik

Forrás:

https://en.wikipedia.org/wiki/Tomb_of_the_Julii

A másik kérdés, melyet a cikk elején felvetettem, az volt, hogy a kultuszt politikai okokból, vagy személyes meggyőződésből vezette-e be. Ezt még nehezebb megválaszolni, ugyanis nem maradt fent semmi olyan irat, melyet maga a császár írt volna. Az tény és való, hogy egyetlen istenség kiemelése ügyes húzás volt. Bár korábbi császárok, mivel félték attól, hogy a különféle istenségek tisztelése szétagolhatja a seregeket, tartózkodtak ettől. Ahogy Vanyó László írja, úgy tűnik, Aurelianus idejére a napistenségek tisztelete oly mértékben elterjedté vált a túlnyomórészt „barbár” seregekben, hogy egy egységes napisten bevezetése inkább össze-, mintsem széttartást eredményezett⁸. A templomalapítást is könnyű úgy leírni, mint egy eszköz, mellyel a császár saját népszerűségét növelte, ám szerintem a körülmények épp az ellenkezőjét bizonyítják; a harmadik század során egyre ritkábbak voltak a templomalapítások, a korábbi, békésebb időkkel szemben a dicsőség nem a nagy építkezési projektek kivitelezésében, sokkal inkább a katonai sikerekben rejlett. Az a tény, hogy a császár a rendelkezésére álló vagyonból egy templomot építtetett úgy, hogy seregei eltartására és fejlesztésére is fordíthatta volna, számomra valamely szintű személyes meggyőződést sugall.

⁷(Euszebiosz Egyháztörténete, Szent István Társulat, Bp., 1983, VII. fejj., 337. o.).

⁸(Vanyó László: Az ókeresztény egyház irodalma I., Jel Könyvkiadó, Bp., 2007, IV. fejj., 333. o.)

Összességében az Aurelianus által bevezetett Sol Invictus-kultusz bár nem mondható egyértelműen monoteistának, mégis átmenetet képzett a régi római vallás és a kereszténység közt. Véleményem, hogy a kultusz bevezetésének bár megvoltak a politikai okai is, mégis valamilyen szinten őszinte, vallási okok miatt történt. A cikk elején felvetett párhuzam Aurelianus és Ehnaton között ezek alapján abban tér el leginkább, hogy mennyire voltak sikeresek a reformok. Ehnaton halála után nem csak hogy visszatértek a régi valláshoz, de utódai igyekeztek a fáraó emlékét is megszüntetni. Aurelianus viszont, bár meggyilkolták – egész valószínűleg politikai és nem vallási okokból –, a régi római szokással egyetemben istenné avatták. Az, hogy ezt az új kultuszt ilyen könnyen elfogadták és nem lázadtak ellene, számomra azt jelzi, hogy nem volt olyan erős a császár hite, hogy ne mert volna kompromisszumokat kötni.

Irodalom

- Gastón Halsberghe: The cult of Sol Invictus, M. J. Vermaseren, Leiden, 1972
- Euszebiosz Egyháztörténete, Szent István Társulat, Bp., 1983
- Vanyó László: Az ókeresztény egyház irodalma I., Jel Könyvkiadó, Bp., 2007
- ancient-roman-coin.com
- https://en.wikipedia.org/wiki/Tomb_of_the_Julii

A cikk írója: Rizmayer János László, tanuló, az idén érettségizett, első éves egyetemi hallgató lett. Születése óta az AQUILA tagja.

Pável Márta

A SZNOBSÁG KORUNK EGYIK RÁKFENÉJE

Az sznobság a 21. századra nevetségesen elharapózott.

Részemről– a keresztény szeretet jegyében 😞 – kétféle embertípust nem bírok elviselni: a hisztérikákat (nem értem és logikátlanak tartom) és a sznobokat (őket viszont mélységesen megvetem és nevetségesnek tartom). Szerintem mind a kettőnek valami belső konfliktusa van, s az még engem nem érdekelne, tudja le és kész, de az, hogy a környezetet ezzel mérgezi, az nagyon zavaró.

Mi a sznobság? Szerintem nem ismeri, alulértékeli magát – lehet, hogy jogosan... –, kisebbségi érzése van, s többnek akarna tűnni, mint aki, vagy ami valójában. Azt hiszi, ha ő az irigyelt, tetsző réteghez formailag felzárkózik, akkor minden rendben van, de nincs. Valójában nem zárkózik fel, nem tud, pl.: nincs annyi pénze, annyi tehetsége, annyi egyéb lehetősége, iskolája,

neveltetése stb. Az, aki fel akar zárkózni, beilleszkedni pl. egy társaságban, és sztorizik, sokszor felnagyított történeteket ad elő (pl. humorista), s ezzel válik befogadottá, én ezt nem nevezném sznobságnak, ez csak kissé ripacskodás.

Legjobban az alábbi közelíti meg, amit sznobokról gondolok: ⁹*A sznob a magasabb rangú, előkelő, **híres személyeket vagy a szellemi élet kiválóságait utánzó**, hozzájuk tartozónak, például gazdagnak vagy intellektuálisnak látszódni akaró, de valójában nem közékük tartozó személy.*

*Ha valaki **például** drága ruhákban és drága autóval jár, hogy tehetősnek tűnjön, de azokat valójában hitelből fedezte, és erejét meghaladó módon kell dolgoznia, hogy vissza tudja fizetni a tartozásait, akkor az illető sznob.*

Ha valaki csak azért nyilatkozik pozitívan egy irodalmi műről, mert tudja, hogy az népszerű valamilyen intellektuális csoportban, valójában azonban a mű nem is tetszett neki, akkor csak sznobságból mondja ezt a véleményt.

A sznobok az utánzott csoportot általában különbnek tartják másoknál, és szeretnék, ha mások is ilyennek látnák őket.

A sznob ember nem tükröz semmiféle intelligenciát, de követni való szándékot sem teremt a viselkedésével. Megvannak az ismérvei, ami messziről látszik és szánalmas mosolyra készíti a nem sznobokat, akik tőle többnyire lelkiileg, szellemileg, észbelileg többek, a sznob csak ezek szánalmas utánzása, semmi eredetiség, egyéniség nincs benne, groteszk másolat.

Messziről látszik az üresfejűség, és ez a sznobok jellemző tulajdonsága.

Ismerek olyan „neves” embert, aki azért járt edzőterembe, mert ott olyan emberekkel találkozhat, aki az ő útját egyengetheti, s ezért több mint százezer forintos személyiedzői díjat fizetett havonta, csak hogy ez a találkozó létrejöhessen. Megjegyzem, az alakja pedig elég gnóm volt, mert fölül széles, alul pedig mintha nem is lenne.

Aztán ismerek olyan embert, aki azért költött drága órákra pénzt, hogy ha a szerződéskötéseknél felhúzza az ingje ujját, akkor látszódjon, hogy neki is van, csak hogy az a szomorú, hogy az az óra maximum 1 millió forintba kerül, a másiknak pedig 5-6 milliós van, akkor az is szegény hozzá képest, tehát szerintem kár is elkezdeni ezt. *Vagy amikor bérmentesen Isten segítségével meggyógyítottam valakit, azért nem jött többet, mert ingyen volt, nem hisz ebben, csak ha kértem volna pl. 50 000-et...

Szánalmas sznob, pl. aki nagystélyibe felöltözve az Operában, kotta van a kezében, míg énekel a színész, azt feltűnően olvassa, lapozza, majd barátnőjének megjegyzi, ez egy híres olasz tenorista. Mögöttük ültem és csendesen vigyorogtam, ugyanis a szomszéd utcából a barátunk énekel, aki magyar persze. Nos ilyenek az igazi sznobok. Vég nélkül sorolhatnám ezeket a szánalmas dolgokat.

⁹<https://lexiq.hu/sznob>

*Részemről soha nem mentem bele az ilyen kis nyomorúságokba, mert ennek vég-hossza nincs, csak a hajtás, az adósság, a kölcsönzés, a görcsölés stb. Mindig azt gondoltam és úgy tettem, ha így, ahogy vagyok, nem kellek – még szegényebbnek is mutatva magamat –, akkor ne kelljek, a lényegem az, ami belül van. Tán ezért soha nem kapaszkodtam, de nem is szűkölködtem neves, okos, erkölcsös, gondolkodó emberekben, csak ilyenek vannak körülöttem, s őket becsülöm is, csak az ilyen társaságnak van értelme.

Ezek a sznob megnyilvánulások számomra azt jelzik, hogy ezeket az embereket kiírom azon emberek közül, akiknek lelkileg bármit is lehet tanítani, mert ők spirituálisan abszolút nullák, sehova nem lehet elvinni őket, ugyanis ha el lehetne, akkor nem lennének sznobok. Tehát ez a kettő abszolút

üti egymást, de hát tulajdonképpen ők erre az életre sznobkodnak.

A sznobok lenézően viselkednek, ezt ki is mutatják. Ha valaki nem olyan elegáns, ahogy ők képzelik, nem neves helyeken vásárol, nem neves helyeken ebédel, nem jár előkelő társasággal színházba, operába stb., a szerinte „prolikkal” nem megy, vendégségbe sem megy, csak neki számító elit közé... Elegancia, üresfejtés mindennek felett...!

Nem lehet azt mondani, hogy a gazdagok között vannak csak sznobok, vagy a középrétegnél, vagy a szegények között, mert mindenütt van olyan ember, akinek nem elégséges a belső tartalom, a fejében kong az üresség, és külsínnel próbálja ezt az ürességét pótolni. Viszont több az olyan ember, aki a fel nem ismert, de kínzó ürességét pótolja különböző dolgokkal, pótolja például márkás órákkal vagy erején felüli (kölcsönből fizetett) külföldi utazásokkal, vagy csinál olyan posztot különböző fotóshopmanipulációkkal, mintha ott lenne stb. Tehát ezek nagyon zavaró és szánalmas dolgok.

A sznobsághoz hozzátartozik az is, hogy én többnek akarok látszani tőletek, olyan ruhákat veszek, amitől – gondolja a sznob – jaj de irigyek lesztek. Elsznobosodott embereknek lehetetlen felfogni, hogy nem a ruha teszi az embert, hanem a belső értéke, ami látszik is. Nem azt mondom, hogy rongyokban járjunk, de legalább mindenféleképpen ízlésesen és tisztán, és alakunknak megfelelően.

Elvem: ízléses és tiszta legyen, ez határolja be az igényemet, az, hogy márkás legyen, nem érdekel. Ha nagyon jó az anyag, nagyon jó rám, ritkán megveszem, de sajnálom rá a pénzt is. Ha valakiknek a védjegy a cipőkön, ruhákon, táskán fontos, mutogatni való, attól sírni tudnék. Megfigyeltem,

hogy a lelki vezetésem alatt azok az emberek, akik már kamániások voltak, időközben mind elmentek, rájöttem, sehova nem tudom őket lelkileg elvinni.

*A **sznobság**, **sznobizmus** vagy **sznobéria** történelmileg elsődleges, szociológiai jelentését tekintve a felsőbb társadalmi körök életmódjának mímélése, utánzása alacsonyabb rétegekben a társadalmi előrejutás vagy megbecsültség reményében.¹⁰*

A sznobságot valaki magára is öltheti, mintegy beleélve magát abba, hogy ő is egy bizonyos csoportba tartozik. Ez a fajta sznob ember olyan réteg stílusjegyeit, világnézetét, életstílusát veszi fel, ahova valójában még nem tartozik, és talán soha nem is fog. Ilyen az álintellektuális vagy az álgazdag ember. (uo)

A sznobok többsége azt hiszi, mindenkit becsapott, és kérkedik is azzal, amije nincs. Ezzel, ha kiismerik – s ez elég gyorsan megy –, komolytalanná válik.

A sznobizmusnak nagyon **sok káros hatása** van, mert az ember el is hiszi magáról egy idő után, hogy ő egy olyan réteghez tartozik, amelyhez igazából nem, hanem különböző kölcsönökkel, lízingekkel, manipulációkkal éri el, hogy úgy tűnjön, mintha ahhoz a réteghez tartozna. Ezzel a sznobok által kívánt réteghez való tartozásban mind magát, mind az embereket is becsapja egy időre (B. polgárpukkasztása), de ezek előbb-utóbb kiderülnek. A sznob, ha valahova – akár időlegesen is – beférkőzik, akár egy tudományos társaságba, zenei, politikai vagy művészeti körbe, vagy gazdagok közé, egy idő után megpróbál annyira azonosulni, hogy lenéz mindenkit, főleg azt, aki nem igyekszik hasonlóan élni. Ő már elveszti az ítélőképességét is.

Nagyon káros abban a vonatkozásban is, hogy magát is becsapja, illetve szeretné azt az életet, de nem sikerül, és az önértékelése is sérült, de azzal

¹⁰<https://hu.wikipedia.org/wiki/Sznobs%C3%A1g>

sem akarna szembesülni. A másik – aki valóban nagyon gazdag – mindig felül tudja öltözni, és előbb-utóbb kiborulhat, mert nem fogja tudni tartani azt a tempót, amit a nagyon gazdagok pénzzel számolatlanul diktálnak neki.

Vagy például egy igazán zseniális, okos társaságba időlegesen beférkőzik, direkt tudományoskodva, homályosan zagyvaságokat beszél (ezekhez is volt szerencsém...), remélve, nem jönnek rá, hogy nem oda való. Reménye, hogy nem jönnek rá: „a király meztelen”, csak tiszavirág-életű, mert tényleg gondolkodó és jó fejű emberek hamar átlátnak a szitán. Lássuk be, nagyon nehéz sznobnak lenni, macerás dolog.

A társadalmat mondjuk igazán gazdagok is képviselik, viszont van a feltörekvő, valójában utánzó réteg, és *azok is, akiket ez az egész nem érdekel.

Van születetten tehetős réteg, és olyan is, aki tehetségével, eszével gyűjtötte össze, amije van, és olyan is, aki bűncselekedetekkel gazdagszik meg. Mindegyik viselkedése többnyire más és más. Az igazán tehetségesek némileg követendőek, és van hozzájuk csatlakozó réteg is.

*Azok, akiket sem a sznobság, sem a túlzott gazdagság nem érdekel, esetleg mind a kettőn nevetnek, el is kerülnek a sznobokat, mert lelkileg olyan szinten állnak, hogy elég, ami van, elvinni a halállal úgysem tudják.

Mindenkinek meg kellene jegyezni: meztelenül jöttünk a világra, meztelenül megyünk el. Amit itt gyűjtünk, amik csak anyagiak, azok mind itt maradnak, fölöslegesen kidobott idő, pénz. Ami velünk megy tovább, az csak a szellemi/lelki érték. Ki miben leli örömét, azt viszi el, vagy mindent elveszít. Ehhez nem kell nagy ész, hogy belássák. Akik belátták, könnyebb nekik, Istenben bízva, és nem dörzsölöznek egyik réteghez sem, mert nincs nekik erre szükségük.

Leszoktatható-e a sznob? Egyes pszichológiai irányzatok úgy gondolják, nehezen, esetleg katarzissal, önfelismeréssel, akkor talán abbahagyja, de ezek szerintem nagyon ritkán működnek, mert sötét az érintett. Úgy látom, hogy nem küzdhető le a sznobság, mert az illető annyira beleásta magát, és annyi pénzébe került, hogy nem fogja elismerni, hogy eddig tévedett. Példa: valaki eljön hozzánk egy foglalkozásra, pl. egy ezoterikus foglalkozás után, és előtte ott ezért 100 ezret fizetett, itt pedig évek óta ingyen és bérmentve, Isten segítségével csináljuk a spirituális életünket. Amikor meglátja, hogy ugyanazt tesszük, amire ő százezret adott, akkor kiborul és többet nem jön, mert akkor el kéne ismerni, hogy jól becsapták. Ez pont olyan, mint amit hallottam már, ha Bibliákat visznek külföldre, és ajándékba adják: ha csak a kezébe nyomják a Bibliát valakinek, akkor annak nagy százaléka túlad rajta, szemébe dobja, viszont, ha fizet érte valamennyi kevés összeget, akkor már megbecsüli, mert fizetett érte.

Konkluzió: az önbecsapás, a fizetett tévedések azért nem legyőzhetőek szerintem, mert túl sokba került az embereknek, és akkor be kéne ismerni, hogy tévedtek, erre viszont szerintem nagyon kevesen képesek, sajnos.

Varga Péterné/ Pável Márta, katolikus hittanár, az AQUILA h.r. vezetője, 40 éve az AQUILA kat. közösség létrehozója.

Két könyve jelent meg (Akinek füle van a hallásra, az hallja meg, valamint A misztikus teológia alapjai) és egy Hazafelé címmel folyamatban van. Publikációi megtekinthetőek; az AQUILA Magazinban és a Tüллépés n.é. lapban, valamint a blogokban:

<https://sasmarta.blogspot.com>

<https://ufo-sas.blogspot.com>

<https://Isten-az-egyetlen-remenyunk.blogspot.com>

<https://tullepes.blogspot.com>

<https://sasgondolat.blogspot.com>

Impresszum

Kiadó: AQUILA Civil Társulat, 1222 Budapest, Zakariás József u. 3.

Felelős kiadó: Varga Péterné/Pável Márta

Honlap: www.aquila-sas.hu

E-mail: varga.marta@aquila-sas.hu

Telefon: +36 207777440

Nemzetközi azonosítószám: HU ISSN 2064-7700

Fő- és felelős szerkesztő: Varga Péterné/Pável Márta,

Főszerkesztő helyettes: Szeibert Márton

Főmunkatársak, szerkesztők/lektorok:

† Nagy Varga Katalin, lektor

Rizmayerné Márkus Edit, lektor, korrektor

Pável Ágnes lektor

Oroszi - Kuzmich Kinga, korrektor

Rizmayer Péter, lektor, korrektor